

Tjänsteskrivelse

2026-05-12

Diarienummer: 26ON224

Handläggare:

Emma Edorsson
026-17 88 37
emma.edorsson@gavle.se

Nämnd:

Omvårdnadsnämnd

Kommentarer på preliminära ramar 2027

Ärendebeskrivning

Nämnden förväntas bedriva sin verksamhet inom given budget. Utifrån de ekonomiska förutsättningar som gäller innehåller de preliminära ramarna krav på kostnadsreduceringar.

Arbetet med grundkalkylen pågår. Förväntade volymförändringar behöver uppdateras efter sommaren. Från Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens ramar 2026 förväntas ca 1,3 mdkr tillfalla Stöd och omsorgsnämnden (875 mnkr i kommunbidrag samt ca 430 mnkr i övriga intäkter) i och med ny politisk organisation, då de delar som avser funktionsstöd flyttas till Stöd och omsorgsnämnden tillsammans med befintlig Omvårdnadsnämnd.

Vad gör nämnden för att klara sig inom ram 2027?

Omställning från vård- och omsorgsboende till hemtjänst/hemsjukvård
Ett arbete för att flytta undersköterskor från hemsjukvård till hemtjänst har inletts, i syfte att säkerställa en ändamålsenlig organisation, tydlig ansvarsfördelning och likvärdig tillgång till medicinska och omvårdnadsnära insatser. Det finns behov av såväl specialistundersköterskor som undersköterskor med baskunskaper. Att växla över undersköterskor från hemsjukvård till hemtjänst medför stora fördelar då medicinsk kompetens inom hemtjänsten stärks. Behovet av specialistundersköterskor i

hemtjänsten har ökat i takt med att kundernas vård- och omsorgsbehov blivit mer komplexa. Fler personer bor kvar hemma längre, ofta med flera samtidiga sjukdomar, kognitiv svikt eller avancerade omvårdnadsbehov, vilket ställer högre krav på kompetens i det dagliga arbetet.

Förändringen innebär flera fördelar, framför allt stärkt medicinsk kompetens i hemtjänsten. Behovet av specialistundersköterskor har ökat i takt med att fler äldre bor kvar hemma längre med mer komplexa vårdbehov. Specialistundersköterskor bidrar med fördjupad kunskap, förebyggande arbete, handledning av kollegor samt ökad kvalitet, kontinuitet och trygghet för kunderna, vilket kan minska akuta insatser och sjukhusinläggningar.

Då nästan hälften av hemtjänstkunderna även har hemsjukvård bedöms kompetensväxlingen nödvändig för att möta framtida krav inom äldreomsorgen. För omställningen har nämnden fått en ramförstärkning på 8 miljoner kronor.

Resursturer

Användningen av resursturer har inte nått önskad effekt, dvs att ha en mer resurseffektiv användning. Det finns också en viss negativ påverkan på arbetsmiljön för medarbetare, bland annat genom otydlighet i planering, variation i arbetssätt och en ojämnbelastning mellan enheter. Ett arbete pågår med att ta fram en gemensam strategi, där syftet är att säkerställa följsamhet till gemensamma rutiner samt att etablera ett enhetligt arbetssätt som underlättar samplanering inom geografiska områden.

Finns det nya förutsättningar som kan påverka detta arbete?

Bemanning på demensboende och nytt arbetssätt

Behov av platser på vård- och omsorgsboende anpassade för personer med demenssjukdom ökar. En omställning från somatiska platser till fler demensplatser behöver övervägas. Andelen personer med demenssjukdom ökar i befolkningen, vilket i sin tur ställer högre krav på verksamhetens förmåga att erbjuda anpassad vård och omsorg med rätt kompetens, struktur och miljö. Personer som flyttat in till boende på en somatisk plats kan också över tid kan utveckla en kognitiv svikt. Demenssjukdomar innebär särskilda behov av kontinuitet, personcentrerat arbetssätt och specialiserad

omvårdnad, vilket skiljer sig från den somatiska vårdens inriktning. För demensboenden är det generellt ett högre bemanningsbehov än för somatiska boenden, eftersom personer med demenssjukdom ofta behöver mer tillsyn, kontinuitet, struktur och stöd i vardagen. Det innebär också behov av kompetens inom demensvård, lågaffektivt bemötande och strukturerade arbetssätt.

En omställning syftar till att bättre möta det faktiska vårdbehovet och säkerställa att personer med demenssjukdom får rätt stöd i rätt miljö. Det handlar också om att stärka kvalitet och patientsäkerhet genom att anpassa platser och arbetssätt efter målgruppens behov, samt att skapa bättre förutsättningar för strukturerade arbetssätt, kompetensutveckling och en mer sammanhållen demensvård. På så sätt kan verksamheten i högre grad möta den demografiska utvecklingen och säkerställa en mer ändamålsenlig och likvärdig vård och omsorg.

I takt med en förbättrade produkter inom välfärdsteknik kommer sektorn att behöva tillgängliggöra och implementera ytterligare välfärdsteknik, i syfte att ge ökad självständighet men också för att möjliggöra kvarboende i högre utsträckning. Införande av ny teknik, exempelvis GPS-larm eller andra individuella hjälpmedel, innebär ökade kostnader både vid införande och för fortsatt drift.

Omställning och behov av medel för införande av insatser utan behovsprövning i hemtjänsten

Trygghetslarm är i dag en insats som ges utan individuell biståndsbedömning. Förslag finns om att matdistribution ska hanteras på samma sätt. Syftet med denna inriktning är att förenkla tillgången till vissa serviceinsatser och göra stödet mer tillgängligt för invånare, samtidigt som handläggningen av mer komplexa behov kan fokuseras där individuell behovsprövning är nödvändig. En sådan utveckling förutsätter dock tydliga ramar för vilka insatser som kan erbjudas utan biståndsbeslut, samt anpassade arbetssätt, rutiner och uppföljning för att säkerställa likvärdighet, rättssäkerhet och kvalitet i utförandet.

För att ställa om inom utredningsenhet omsorg (SoL) från att främst utreda biståndsbedömda insatser till en övergång med icke biståndsbedömda insatser i hemtjänsten behöver verksamheten utveckla nya arbetssätt och tydliggöra vilka insatser som kan ges utan individuell behovsprövning. Handläggarens roll behöver samtidigt förändras till ett mer rådgivande och stödjande uppdrag. Detta kräver en

översyn av processer, rutiner och digitala system för att möjliggöra en mer tillgänglig och enkel service, samtidigt som rättssäkerhet och likabehandling säkerställs. Information till invånare behöver förtydligas och uppföljning av kvalitet och effekter stärkas för att säkerställa att insatserna är ändamålsenliga.

Lagerhållning

Sedan 2024 har nämnden gjort stora inköp för att säkerställa tillgång på så kallad krismat och vatten ur ett beredskapsperspektiv. Från och med 1 januari 2027 införs därtill krav om att lagerhålla sjukvårdsprodukter motsvarande en månads normalförbrukning av läkemedel och medicinteknisk utrustning/skyddsutrustning, enligt reglerna om hälso- och sjukvårdens beredskap (8 kap. 10 § och 12 kap. 7 § HSL). Detta kommer medföra ökade kostnader för nämnden. Upphandling av lagerhållningssystem genomförs under 2026. Upphandling finansieras genom statsbidrag.

2027 innebär denna upphandling ökade driftskostnader men även ökade kostnader i form av administration samt inköp av läkemedel, skyddsutrustning och sjukvårdsmaterial. Ökade kostnader i form av behov större lokaler kan även komma att uppstå utifrån krav på lagerhållning. Därtill tillkommer behov av personella resurser för att hantera lagerhållningen exempelvis behöver produkterna packas upp, köras ut och produkterna behöver dessutom omsättas.

Beredskap

Idag har nämnden till största del tillgång till elbilar, vilket ställer till problem speciellt vintertid då dessa laddar sämre och drar mer el vid kyla, samtidigt som verksamheten saknar snabbbladdare. Avsaknad av tak över bilarna innebär dessutom att snö fastnar i uttaget vilket gör att bilarna inte tar laddning. Vissa av bilarna används dygnet runt och har därför inte möjlighet att ladda under lång tid. För att klara uppdragen behöver nämnden 1 - 2 driftsäkra bilar per enhet.

Omställning till Regionens bolagisering

Behovet av samverkan inom och utanför sektorer, förvaltningen och kommunen bedöms öka. Inom alla välfärdsnämnder finns idag starka beroenden av hur andra

offentliga aktörer arbetar och fokuserar, beroenden som gör att nämndernas verksamheter påverkas direkt och indirekt. Ibland handlar det om rena nationella riktningar och uppdrag, till exempel Nära Vård. Ibland handlar det om hur andra organisationer anpassar sig och sina verksamheter utifrån faktiska resurser, och därmed kan belastningen öka på kommunala verksamheter, till exempel om den regionala hälso- och sjukvården minskar sjukhusplatser eller om Primärvårdens bolagisering innebär en omtolkning av Primärvårdens uppdrag.

Att stärka organisationers förmåga till samverkan är inte enkelt. Det berör kulturer, processer, uppdragssyn, regler och reglementen och lagstiftning. Dessutom kan det vara svårt att leda i samverkan – vem bär det yttersta ansvaret?

Detta perspektiv behöver finnas med i arbetet framåt, och i dialoger om resurssättning. Det finns för välfärdsnämnderna ibland en okänd kostnad där andra aktörers arbete, organisering och förändring kommer belasta välfärdsnämnderna.

Huruvida Region Gävleborgs omställning av primärvården kommer påverka kommunens hemsjukvård under 2027 är svårt att bedöma. Redan i dagsläget syns en förskjutning, dvs volymökning avseende läkemedelshantering. Eftersom bolagiseringen är en omställning så bör kommunen räkna med att det kan komma att ge vissa effekter på kommunen, dvs det finns en risk för att kommunen får öka insatserna om primärvårdens omställning påverkar den samlade förmågan för patienter.

Boenden funktionsstöd

En del av det omställningsarbete som pågått under de senaste åren har bland annat berört schema och planering för verksamheter inom LSS och socialpsykiatri. Arbetet fortgår och har gett effekt men det krävs fortsatt utveckling och arbetet behöver göras gemensamt med Avdelning Vård och omsorg.

Nämnden har i uppdrag att, tillsammans med det bolag som tillhandahåller anpassade bostäder, erbjuda boenden utformade för bostad med särskild service.

Byggprocessen är kommunövergripande och involverar därmed flera delar av kommunkoncernen. Sedan flera år tillbaka råder dock brist på dessa bostäder. Enligt lagstiftningen ska kommunen tillhandahålla bostäder inom 3 månader för att beslutet inte ska rapporteras som icke verkställt med risk för vite. Det innebär att köp av plats behöver ske, ibland utanför kommunen. Därtill har nämnden betalt vite, 635 tkr, under 2025 på grund av icke verkställt boendebeslut. I dagsläget finns en kö motsvarande ca

2 gruppboendestäder LSS (å 6 platser). Det behöver vara ett fortsatt fokus på att bidra i arbetet med lokalanskaffning för att motverka detta samt på övergripande nivå finnas mer utvecklade former för hantering av bostadsbehoven.

Daglig verksamhet

Utbildning Gävle har informerat att det under 2026 – 2027 är fler elever än vanligt som lämnar anpassad gymnasieskola och som kommer att ha behov av insatsen daglig verksamhet i form av basverksamhet. I den framtagna och beslutade lokalplanen för 2026 – 2029 beskrivs verksamhetens behov av lokaler. Trots detta finns ett underskott av platser som gör att nämnden inte kan verkställa beslut om daglig verksamhet.

Nämnden har i april mottagit ett vitesföreläggande om 1 miljon kronor avseende icke verkställt beslut om daglig verksamhet kopplad till extern boendeplacering.

I juni 2026 tillkommer 11 nya brukare i behov av basverksamhet och en liknande siffra varslas om för juni 2027. Brukare med insats om daglig verksamhet inom basverksamhet behöver vanligen ha en personal på en brukare, för vissa två på en. Det höga antalet nya brukare 2026 – 2027 innebär behov av både lokaler och personal som kan ta emot brukarna när de lämnar skolan. På grund av brist på lokaler och långa handläggningstider för om- och nybyggnationer riskerar nämnden ytterligare viten under resterande del av 2026 och för 2027.

Volymförändringar och besparingskrav

Den resursfördelningsmodell kommunen tillämpar tar hänsyn till volymförändringar för de verksamheter där det finns en korrelation mellan volym (tid, dygn) och kostnad, såsom exempelvis hemtjänst och vård- och omsorgsboende. En stor del av Stöd- och omsorgsnämndens verksamheter är volymbaserade och får medel utifrån tidigare faktisk volym samt prognosticerad volym för kommande år. Detta gör att nämnden vid ökande volymer kompenseras med medel och vid minskande volymer blir av med medel, i efterhand. Konsekvensen är att besparingar till följd av minskad volym inte tillfaller nämnden, utan regleras bort i kommande års ramar och tillfaller

Kommunstyrelsen. Samtidigt har nämnden ett årligt besparingskrav på 1 %, vilket i praktiken måste hanteras inom den mycket begränsade del av verksamheten som inte är volymbaserad. Görs besparing på volymbaserad verksamhet behöver nämnden

utöver det spara ytterligare 1 % av nämndens omslutning, därav saknas incitament att effektivisera i form av att minska eller avsluta verksamhet.

Exempel: Omvårdnadsnämnden avslutade ett vård- och omsorgsboende under 2025, vilket innebär en lägre kostnad för köpt verksamhet från 2026. Detta regleras i ramarna för 2027 då nämnden får ca 45 mnkr mindre i kommunbidrag för minskat antal platser. Detta motsvarar ca 3 % av nämndens totala kommunbidrag, vilket egentligen innebär att nämnden redan gjort besparing för flera år framöver (givet samma volymer i övrigt). Trots det behöver nämnden spara ytterligare 1 % för att hålla tilldelad ram.

Utöver detta har ON 26 mnkr kvar att hantera för tidigare års underskott och den del av AFN's tidigare underskott som beräknas överföras till Stöd och omsorgsnämnden motsvarar ca 2,8 mnkr.

Välfärdsbrottslighet

Inom nämndens ansvarsområden har ett arbete pågått över tid för att förebygga och motverka välfärdsbrott. Nämnden har, likt övriga nämnder, riskområden som behöver hanteras och utvecklas. Välfärd Gävle har sedan årsskiftet en strateg med uppdrag att motverka välfärdsbrottslighet. Denna tjänst är tänkt att finansieras genom förhindrad brottslighet (minskade felutbetalningar), vilket gynnar kommunen som helhet. Men utifrån resonemanget i föregående avsnitt finns inte medel till detta i sektorn. Förutom denna funktion behöver flertalet befintliga resurser såsom systemförvaltare, ekonomer, upphandlare, biståndshandläggare, jurist med flera hjälpa till i arbetet mot välfärdsbrottslighet. Arbetet är väldigt resurskrävande och ständigt föränderligt. Nämnden behöver förstärkas resursmässigt för att hantera arbetet framöver.

Summering

Flera arbeten pågår för att hålla tilldelad ram samtidigt som nämnden ser ökade omvårdnadsbehov hos kunder och högre krav på kompetens i det dagliga arbetet.

Den framtida nämnden kommer fortsatt behöva arbeta med omställningsarbeten både inom ramen för SoL och LSS, samt inom ramen för andra pågående nationella omställningar som påverkar den lokala nivån. Det innebär att nämnden på

övergripande nivå behöver känna till pågående omställningsarbeten, föra en dialog med sektorn, och vid behov kunna fatta strategiska rikttningsbeslut.

Nämnden och sektorn kommer fortsatt vara beroende av kommunens (förvaltningens och koncernens) samlade förmåga att stödja i omställnings-, planerings- och förändringsarbete. Det handlar om alltifrån tillgången till boende, fordon, stödjande digitala lösningar och kompetensförsörjning.

Magnus Höijer

Sektorchef

Sektor Velfärd